

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Факультет іноземних мов

Глазунова Т. В., Дмитренко Н. Є., Довгалюк Т. А., Лісниченко А. П.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО НАПИСАННЯ ДИПЛОМНИХ РОБІТ
З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ**

здбувачів ступеня вищої освіти **магістра**

галузі знань: **01 Освіта / Педагогіка**

спеціальності: **014 Середня освіта (Мова і література (англійська,
німецька), (німецька, англійська), (російська, англійська));
014 Середня освіта (Мова і література (англійська))**

форми навчання: **денна, заочна**

*Укладачі: Глазунова Т.В., кандидат педагогічних наук, доцент
Дмітренко Н.Є., кандидат педагогічних наук, доцент
Довгалюк Т.А., кандидат педагогічних наук, доцент
Лісниченко А.П., кандидат педагогічних наук, доцент*

Рецензент: Ігнатова О. М., кандидат педагогічних наук, доцент

Рекомендовано до друку методичною комісією факультету іноземних мов Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 10 від 5 квітня 2019 р.)

Глазунова Т. В., Дмітренко Н. Є., Довгалюк Т. А., Лісниченко А. П. Методичні рекомендації щодо написання дипломних робіт з методики навчання іноземних мов (для здобувачів ступеня вищої освіти магістра денної та заочної форм навчання). Вінниця. 2019. 62 с.

У методичних рекомендаціях висвітлюються питання написання і захисту дипломної роботи з методики навчання іноземних мов. Приділено увагу опису категоріального апарату наукового дослідження, структури, оформлення та захисту роботи.

Методичні рекомендації розраховані на здобувачів ступеня вищої освіти магістра денної та заочної форми навчання факультету іноземних мов Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Загальна характеристика дипломної роботи.....	7
Структура дипломної роботи.....	9
Оформлення дипломної роботи.....	18
Етапи наукового дослідження.....	20
Мова та стиль наукового дослідження.....	26
Порядок представлення дипломної роботи на кафедрі.....	28
Захист дипломної роботи.....	29
Зразки оформлення вправ методичного комплексу.....	31
Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел.....	33
Лексичні одиниці і кліше для написання анотації.....	39
Базова методична термінологія для написання анотації англійською мовою.....	45
Зразки написання анотації.....	57
Критерії оцінювання результатів виконання та захисту дипломних робіт студентів.....	59
Список рекомендованої літератури.....	61

ВСТУП

Написання кваліфікаційної дипломної роботи є основною та обов'язковою формою науково-дослідної роботи студента ступеня вищої освіти магістра, яка виконується індивідуально і містить науково обґрунтовані теоретичні або практичні результати, наукові положення, які виносяться автором для публічного захисту.

Мета написання дипломної роботи: продемонструвати професійну зрілість студента ступеня вищої освіти магістра, його здатність виконувати описані в освітньо-кваліфікаційній характеристиці фахівця функції: науково-дослідницькі, навчально-педагогічні і управлінські.

Дипломна робота має підсумковий характер і повинна відповідати наступним **вимогам**:

- володіння методикою пошуку і аналізу наукових джерел / літератури з проблеми дослідження, належна повнота і обґрунтованість їх використання;
- застосування сучасних методів наукового дослідження; вирішення основних завдань та досягнення мети роботи, аргументованість її висновків;
- високий рівень мовностилістичної культури, грамотність оформлення бібліографічного апарату, приміток, ілюстрацій, таблиць, додатків.

Дипломна робота з методики навчання іноземних мов студента ступеня вищої освіти магістра передбачає:

- постановку проблеми, яка не одержала достатнього висвітлення у науковій літературі;
- вивчення теоретичного аспекту проблеми та її практичну розробку;
- практичну перевірку ефективності розробленої методики та оцінку валідності отриманих результатів;
- систематизацію понятійного апарату дослідження;

– самостійні висновки та рекомендації щодо використання запропонованих результатів дослідження у науці та практиці.

Завдання, які вирішуються у процесі виконання науково-методичного дослідження та написання дипломної роботи:

- закріпити і поглибити знання з методики навчання іноземних мов, отримані студентами у процесі навчання;
- залучити студентів до самостійної роботи з фаховою літературою і пошуку необхідних науково-методичних джерел;
- розвинути вміння застосовувати отримані теоретичні знання для вирішення конкретних практичних завдань;
- удосконалити уміння чітко, послідовно і грамотно письмово викладати теоретичні положення;
- розвинути вміння створювати комплекси вправ з досліджуваної проблеми;
- сформувати вміння готувати, проводити, коректно описувати й оцінювати пробне навчання і робити узагальнення та висновки;
- навчитися розробляти методичні рекомендації для викладача;
- апробувати результати дослідження на науково-практичних конференціях;
- підготувати публікації за результатами наукового дослідження;
- виробити шанобливе ставлення до продуктів розумової діяльності та інтелектуальної власності.

Отже, **дипломна робота** – це кваліфікаційна науково-дослідна робота, в якій студент ступеня вищої освіти магістр виявляє вміння і навички використання методів, теоретичного аналізу, оброблення і представлення результатів в їх логічному взаємозв'язку, теоретичного обґрунтування і самостійного розроблення методики навчання та / або контролю однієї з мовленнєвих або мовних компетентностей або їх окремих компонентів та перевірки її ефективності у пробному навчанні.

Науково-методичну інформацію в дипломній роботі потрібно викладати у найповнішому вигляді, обов'язково розкриваючи хід та результати дослідження з детальним описом методики дослідження. Повнота наукової інформації повинна відбиватися у деталізованому фактичному матеріалі з обґрунтуваннями, практичною перевіркою, теоретичними і методичними узагальненнями.

Оформлення дипломної роботи відповідно до Державного стандарту України є важливим етапом узгодження формальної сторони та змісту наукового дослідження. При оформленні слід враховувати особливості наукового стилю мови, головною рисою якого є об'єктивність викладу. Необхідно стисло, логічно й аргументовано викладати зміст і результати наукових досліджень, уникати загальних слів, бездоказових тверджень, тавтології.

Методичні рекомендації покликані забезпечити єдині вимоги щодо написання, оформлення і захисту кваліфікаційної дипломної роботи студента ступеня вищої освіти магістра.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Тема дипломної роботи студента ступеня вищої освіти магістра визначається разом із науковим керівником, затверджується на засіданнях відповідних кафедр та вченої ради факультету іноземних мов.

У назві теми потрібно зазначити: формування однієї з компетентностей або навчання одного з видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письма) або мовного / мовленнєвого матеріалу (фонетичного, лексичного, граматичного); цільова група (у кого формувати зазначені уміння / навички), в залежності від місця проведення пробного навчання під час педагогічної практики студента (старша школа, студенти I / II курсу ЗВО); іноземна мова; аудиторна (у назві зазвичай не позначається) або самостійна робота; засоби навчання (у назві – факультативно).

Приклад: «Методика формування у учнів старшої школи компетентності в англомовному читанні з використанням інформаційно-комунікаційних технологій».

Дипломна робота студента ступеня вищої освіти магістра повинна мати пошуковий характер, визначатися актуальністю, науковою новизною і практичною значущістю та має бути чітко структурованою. У дипломній роботі аналізуються сучасні підходи до обраної проблеми та визначається авторська позиція щодо напрямів її вирішення.

Перед початком виконання дипломної роботи затверджується календарний графік роботи (завдання до дипломної роботи) на весь період, де вказано черговість виконання окремих етапів. В обумовлений термін, на попередньому захисті, студент звітує перед кафедрою, яка визначає ступінь готовності дипломної роботи.

В період проходження педагогічної практики студент збирає фактичний матеріал, проводить констатувальний етап експерименту (зрізи знань, анкетування тощо), а також реалізує пробне навчання розробленої методики навчання.

У процесі підготовки дипломної роботи студент бере участь у конференціях, семінарах з метою апробації результатів власного науково-методичного дослідження, а також готує публікації (тези, статті) по темі дослідження. Мінімальна кількість публікацій і участей у конференціях – **3** (якщо студент претендує на оцінку «задовільно»), **4** (якщо студент претендує на оцінку «добре»), **5** (якщо студент претендує на оцінку «відмінно»).

Дипломна робота студента ступеня вищої освіти виконується державною мовою і подається в одному примірнику з супровідними документами за півтора місяці до захисту (точна дата подачі роботи завчасно узгоджується викладачами факультету іноземних мов колегіально).

Обсяг роботи: **65-70** сторінок (3 авторських аркуші) без додатків.

СТРУКТУРА ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Робота складається з двох розділів, кожен розділ містить декілька підрозділів. Після кожного розділу необхідно робити висновки.

Перша сторінка є титульною. Після неї розміщуються такі структурні елементи роботи:

ЗМІСТ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ СКОРОЧЕНЬ (факультативно)

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. НАЗВА

1.1. Назва

1.2. Назва

1.3. Назва

Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2. НАЗВА

2.1. Назва

2.2. Назва

2.3. Назва

Висновки до розділу 2

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

Якщо в дипломній роботі вжиті маловідомі скорочення, специфічна термінологія, позначення і таке інше, то їх перелік подається у вигляді окремого СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ СКОРОЧЕНЬ, який розміщується після ЗМІСТУ, перед ВСТУПОМ. Окрім посилання у списку, при першій появі цих елементів у тексті дипломної роботи наводять їх розшифрування.

У ВСТУПІ обґрунтовується *вибір теми* дослідження, розкривається сутність наукової проблеми, її значущість, підстави і вихідні дані для розробки теми, стан розробленості, обґрунтування необхідності проведення

дослідження. Для з'ясування стану розроблення обраної теми здійснюється короткий огляд літератури, з якого можна зробити висновок, що подана тема ще не розкрита (розкрита лише частково чи лише у певному аспекті), і тому потребує подальшого вивчення.

Далі подається загальна характеристика дипломної роботи у такій послідовності:

актуальність проблеми, яка зумовила вибір теми дослідження (формулюється доцільність роботи для розвитку методики навчання іноземних мов шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими шляхами розв'язання проблеми, узагальненням педагогічного досвіду і наукового спостереження; чітке формулювання наукової проблеми, визначення її суті є запорукою успішності та результативності всієї роботи; розкриваючи актуальність дослідження, досліднику необхідно визначити суперечності, які підлягають розв'язанню саме в його роботі);

об'єкт дослідження (процес або явище, що породжує проблемну ситуацію і обране для вивчення), наприклад: *«процес навчання англійської мови учнів у старшій школі»* (відповідно до теми визначеної на стор. 7);

предмет дослідження (міститься в межах об'єкта – саме на ньому повинна бути спрямована увага, оскільки він визначає тему дипломної роботи) об'єкт і предмет дослідження співвідносяться між собою як загальне і часткове; в об'єкті виділяється та його частина, що є предметом дослідження, саме на нього спрямована основна увага студента, оскільки предмет дослідження визначає назву теми, наприклад: *«формування компетентності в читанні з використанням інформаційно-комунікаційних технологій»* (відповідно до теми визначеної на стор. 7);

мета і завдання, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети (мета завжди відображає спрямованість наукового пошуку на одержання нових знань та їх експериментальну апробацію; визначаючи мету, дослідник окреслює, який результат він має отримати в процесі дослідження, а завдання дають уявлення про те, що саме необхідно зробити, щоб

досягнути мети; завдання дослідження необхідно розташовувати в такому порядку, в якому передбачається їх вирішення; формулювання завдань дослідження завжди має починатися з дієслова на позначення дії, спрямованої на вирішення конкретного наукового завдання, яке дасть змогу поряд з іншими завданнями досягти мети дослідження, *наприклад: «охарактеризувати...», «проаналізувати...», «дати аналіз...», «провести порівняльний аналіз...», «встановити...», «визначити...», «виявити...», «науково / теоретично обґрунтувати ...»;*

методи дослідження, використані для досягнення поставленої в дипломній роботі мети (перераховувати їх треба не відірвано від змісту роботи, а коротко та змістовно визначити, що саме досліджувалося тим чи іншим методом, для того щоб переконатися в логічності та доцільності вибору саме цих методів);

наукова новизна, (коротка анотація нових положень або рішень, запропонованих автором особисто, з обов'язковою вказівкою на відміннісцьких положень від вже відомих), при формулюванні наукової новизни можна використовувати наступні вирази, *наприклад: «проаналізовано та уточнено...», «конкретизовано...», «удосконалено...», «систематизовано...», «розроблено нову / авторську систему / методуку...», «досліджено специфічні зв'язки...», «визначено ефективність...»;*

Приклад: *«Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в ньому вперше теоретично обґрунтовано методуку навчання АМ на основі проекту як одиниці навчального процесу в 10 класі ліцею; конкретизовано поняття проекту в навчанні ІМ; проаналізовано та уточнено зміст навчання ІМ у старших класах ліцею; удосконалено методичну типологію проектів у навчанні ІМ в школі; розроблено модель навчального циклу з АМ, яка дозволяє реалізувати проектну методуку навчання АМ в школі на основі інтеграції проектної діяльності учнів у навчальний процес; теоретично обґрунтовано систему вправ для навчання АМ на основі проектної методуки».*

(З автореферата дисертації Арванітопуло Е.Г. на тему «Проектна методика навчання англійської мови на старшому ступені ліцею»)

практичне значення одержаних результатів (відомості про можливе практичне застосування одержаних результатів), наприклад: *«практична цінність роботи полягає у розробці комплексу вправ для навчання діалогово-дискусії суспільно-політичного характеру учнів старших класів середніх навчальних закладів з поглибленим вивченням англійської мови»;*

Приклад: *«Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у створенні банку проектів з АМ для 10 класу ліцею та розробці системи вправ для навчання АМ на основі проектної методики, формулюванні методичних рекомендацій щодо практичного впровадження проектної методики в навчальний процес з АМ в 10 класі ліцею».*

(З автореферата дисертації Арванітопуло Е. Г. на тему «Проектна методика навчання англійської мови на старшому ступені ліцею»)

апробація результатів дослідження (наводяться дані щодо участі автора в конференціях, колоквиумах, семінарах);

структура дипломної роботи (наприклад: *«логіка дослідження зумовила структуру дипломної роботи: вступ, 2 розділи, висновки, список використаних джерел із ... найменувань, ... додатків. Загальний обсяг ... сторінок»*).

В основній частині розглядаються накреслені завдання дослідження, описується методика дипломної роботи, аналізуються одержані результати, формулюються методичні рекомендації.

Дипломна робота складається з **двох розділів:**

першого – теоретичного (дослідження і обґрунтування теоретичних передумов методики навчання та / або контролю однієї з мовленнєвих або мовних компетентностей або їх окремих компонентів), обсягом **20-25** сторінок;

другого – практичного (розробка / удосконалення обґрунтованої методики; експериментальна перевірка ефективності розробленої /

удосконаленої методики і відповідного комплексу вправ у ході пробного навчання), обсягом **35-40** сторінок.

Перший розділ роботи повинен містити критичний огляд наукової літератури з методики навчання іноземних мов та інших суміжних наук з обраної теми, аналіз існуючих поглядів на предмет дослідження, огляд невирішених аспектів проблеми. У цій частині необхідно висвітлити, наскільки тема дипломної роботи знайшла своє відображення у працях учених-методистів та які сторони цієї проблеми чекають ще свого вирішення.

У процесі підготовки до написання дипломної роботи з методики навчання іноземних мов особливу увагу слід звернути на наступні періодичні видання – (журнали «Іноземні мови», «Англійська мова та література», «Англійська мова в початковій школі»), а також статті з сайту Teaching English. British Council <http://www.teachingenglish.org.uk>, де можна знайти останні результати досліджень методистів. Важливо також підібрати наукові джерела сучасної української та зарубіжної методичної літератури.

Під час опрацювання літератури на окремих аркушах, картках чи у Word документі слід вести конспективні записи, занотовувати виписки з тексту, цитати. При цьому варто обов'язково робити повні бібліографічні записи джерел: автора, назви книги (статті), видавництва (назви журналу), року видання, обсягу книги (номеру журналу), номеру сторінки з тим, щоб використати ці записи для підготовки списку використаної літератури й зробити необхідні посилання на джерела в тексті дипломної роботи.

Від теоретичної частини студент логічно переходить до *практичного розділу* роботи, окресливши коло проблем, пов'язаних з темою дипломної роботи, з її метою та задачами, які студент повинен вирішувати самостійно. Навчально-методичні матеріали, розроблені студентами в ході написання дипломної роботи, повинні свідчити про вміння розробляти адекватні меті та завданням дослідження комплекси вправ (*не менше 20-25 вправ*) з формування певних мових навичок або розвитку мовленнєвих умінь, цікаві форми та прийоми навчання, добирати відповідний мовний та мовленнєвий

матеріал, виготовляти наочні засоби навчання та методичні рекомендації, які надалі можуть бути впроваджені у навчальний процес з іноземної мови під час педагогічної / асистентської практики.

Відповідно, *комплекс вправ* повинен:

- бути укомплектованим необхідними типами та видами вправ, які відповідають характеру навички чи уміння, етапам їх формування та вдосконалення;

- бути розробленим з урахуванням послідовності поетапного формування уміння чи навички: від некомунікативних до умовно-мовленнєвих, далі до мовленнєвих, від рецептивних до репродуктивних та продуктивних; від вправ на основі простіших розумових операцій до вправ, що передбачають складну розумову діяльність;

- містити приблизно однакову кількість вправ на кожному етапі з деякою перевагою кількості вправ на останніх етапах;

- демонструвати формування зазначених у меті курсової роботи умінь у взаємозв'язку з іншими видами мовленнєвої діяльності;

- за умов конкретизації предмета дослідження (урахування певного підходу, принципу, методу; використання певного засобу навчання), відображати специфіку цього чинника;

- ураховувати вікові та індивідуально-психологічні особливості того контингенту учнів, для якого розробляється методика.

Так, у комплексі вправ для формування лексичної компетентності в говорінні учнів 10-11 класів загальноосвітньої школи з урахуванням принципу активності повинні бути:

- 1) вправи для виконання на етапах ознайомлення і автоматизації дій (номенклатура вправ);

- 2) вправи, що забезпечують рух від некомунікативних, умовно-мовленнєвих до мовленнєвих, від рецептивних та рецептивно-репродуктивних до продуктивних. До уваги слід також брати обсяг контексту: засвоєння лексичних одиниць відбувається на рівні слова,

словосполучення, речення, понадфразової єдності та тексту (послідовність вправ);

3) переважно умовно-мовленнєві репродуктивні та мовленнєві продуктивні вправи (співвідношення видів вправ);

4) вправи на читання та аудіювання діалогів-зразків та монологів-зразків, а також інформаційних текстів з метою забезпечення змістової основи мовлення та виконання репродуктивних мовленнєвих вправ (взаємопов'язане навчання аспектів та видів мовленнєвої діяльності);

5) вправи, що спрямовані на активізацію розумової, емоційної та мовленнєвої діяльності (реалізація принципу активності);

6) вправи на основі методичних прийомів, навчального матеріалу, що є адекватними для відповідного контингенту учнів (урахування вікових та індивідуально-психологічних особливостей учнів).

Зразки написання різних типів вправ для методичного комплексу представлені у *додатку А*.

В кожному розділі повинна бути завершеність змісту, головна ідея, а також тези, підтвержені думками різних авторів, результатами практичного досвіду. Думки мають бути пов'язані між собою логічно.

Особливу увагу під час написання практичного розділу дипломної роботи з методики навчання іноземних мов слід звернути на опис *пробного навчання*, для якого характерними є своя логіка викладу та етапність виконання. Практичний розділ повинен включати підрозділ, що присвячується експериментальній перевірці ефективності визначених теоретичних положень і передбачає опис програми пробного навчання, використання емпіричних та математичних методів дослідження, результатів дослідження у вигляді діаграм, гістограм, графіків тощо.

Пробне навчання виконується за певним планом, послідовність етапів якого може включати такі складові:

- розробка комплексу вправ, адекватних меті дослідження (25 вправ);
- розробка плану пробного навчання;

- вибір засобів для його проведення;
- проведення пробного навчання;
- обробка й аналіз отриманих даних.

Пробне навчання складається із чотирьох фаз:

організації (визначення цілей, розроблення гіпотези, підготовка навчальних матеріалів, розроблення тестів для вхідного і завершального зрізів, критеріїв оцінювання рівня сформованості цільової компетентності або її компонентів);

реалізації (проведення вхідного зрізу, пробного навчання і завершального зрізу);

констатації (оброблення результатів);

інтерпретації (кількісного і якісного аналізу отриманих даних).

Математичні і статистичні методи в методиці навчання іноземних мов застосовують для обробки одержаних даних, а також для встановлення кількісних залежностей між досліджуваними явищами. Вони допомагають оцінити результати, підвищують надійність висновків, дають підстави для теоретичних узагальнень. Найбільш розповсюдженими з математичних методів, застосовуваних у методиці навчання іноземних мов, є реєстрація, ранжирування, шкалування. За допомогою статистичних методів визначаються середні величини одержаних показників: середнє арифметичне (наприклад, визначення кількості помилок у перевірних роботах контрольної й експериментальної груп); медіана – показник середини ряду (наприклад, за наявності дванадцяти осіб у групі медіаною буде оцінка шостої особи в списку, у якому всі розподілені за рангом їхніх оцінок); ступінь розсіювання – дисперсія, чи середнє квадратичне відхилення, коефіцієнт варіації та ін. Результати, оброблені за допомогою методів математичної статистики, дають змогу встановити кількісну залежність у вигляді графіків, діаграм, таблиць.

Кожний розділ містить 3-4 підрозділи, які присвячені вирішенню завдань дослідження, сформульованих у ВСТУПІ, тобто назви і зміст підрозділів повинні корелювати з поставленими завданнями.

До кожного розділу роботи необхідно зробити ВИСНОВКИ, а по закінченню роботи – формулюються загальні висновки. Висновки до розділів можуть містити пронумероване викладення результатів дослідження, одержаних у відповідному розділі. Загальні висновки мають містити стисле викладення теоретичних і практичних результатів, отриманих автором дипломної роботи особисто в ході дослідження, а також обґрунтування перспектив проведення подальших досліджень у галузі методики навчання іноземних мов (посилання на інших авторів, їх цитування, а також наведення загальновідомих істин не допускаються).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ розміщують в алфавітному порядку (спочатку – список джерел кирилицею, потім – латиницею джерела іноземною мовою не перериваючи нумерацію) і складають відповідно до чинного національного стандарту України з бібліотечної та видавничої справи ДСТУ 8302: 2015. Приклади укладання списку використаних джерел наведено у *додатку Б*. У списку використаних джерел повинні переважати новітні зарубіжні і вітчизняні видання, загальною кількістю не менше **60** (переважно роботи останніх десяти років), із них англійською або німецькою мовою не менше **10** джерел.

ДОДАТКИ мають включати допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття дипломної роботи (таблиці, графіки, глосарії, методи, ілюстрації, рекомендації щодо впровадження) і наводяться тільки в разі необхідності.

ОФОРМЛЕННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Дипломну роботу друкують на одній стороні аркуша паперу формату А-4:

шрифт – *Times New Roman* (для значеннєвого виділення прикладів, понять тощо допускається напівжирний, курсив, напівжирний курсив; підкреслення не допускаються);

розмір шрифту – 14;

відстань між рядками – 1,5 інтервали (до 30 рядків на сторінці);

верхній і нижній **береги** – 20 мм, лівий – 30 мм, правий – 10 мм;

абзац – відступ 1,25;

нумерація сторінок подається арабськими цифрами без крапки у правому верхньому куті; на титульному аркуші (перша сторінка) номер не ставиться; нумерація починається із цифри 2 на сторінці ЗМІСТУ.

Заголовки структурних частин дипломної роботи: ЗМІСТ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ СКОРОЧЕНЬ, ВСТУП, РОЗДІЛ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ друкують великими напівжирними літерами симетрично до тексту.

Заголовки підрозділів друкують маленькими напівжирними літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою.

Відстань між заголовком і текстом повинна дорівнювати 2-3 інтервалам. Кожен розділ і підрозділ необхідно починати з нової сторінки.

Переліки, за потреби, можуть бути наведені всередині підрозділів. Перед переліками ставлять двокрапку. Перед кожною позицією переліку слід ставити малу літеру української абетки з дужкою, або, не нумеруючи – дефіс (перший рівень деталізації). Для подальшої деталізації переліку слід використовувати арабські цифри з дужкою (другий рівень деталізації).

Текст роботи може містити *ілюстративний матеріал* (малюнки, схеми, графіки, тощо). Такий матеріал повинен мати загальну нумерацію (арабськими цифрами) та відповідну назву. Ілюстрації нумеруються послідовно у межах розділу. Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка, наприклад «Рис. 1.2» (друга рисунки першого розділу). Номер ілюстрації та її назва подаються під ілюстрацією. Пояснення до скорочень розміщуються також під ілюстрацією.

Формули в роботі (якщо їх більше однієї) нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Номери формул пишуть біля правого поля сторінки на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: (2.1) (перша формула другого розділу).

Таблиці нумеруються послідовно у межах розділу. Над таблицями друкуються номер і назва таблиці: номер справа, назва жирним шрифтом – симетрично по центру. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу). Якщо таблиця перенесена на другу сторінку, то над другою частиною таблиці вказується «Продовження табл. 1.2». Назви граф у таблиці починаються з великої літери, підзаголовки – з малої літери, якщо вони продовжують речення назви графа, або з великої літери, якщо вони є самостійними назвами.

Посилання у тексті роботи на таблицю або рисунок оформлюється таким чином: (див. табл. 2.1), (див. рис. 1.2), або: «Як це видно із табл. 1.2».

При **посиланні** в тексті роботи на певне джерело у квадратних дужках зазначається номер цього джерела за бібліографічним списком (списком використаних джерел) і відповідною сторінкою, наприклад: [9; с. 78]. Цей запис означає, що студент посилається на роботу, яка значиться у списку літератури під номером 9, а матеріал взято зі сторінки 78 цього джерела. Переказ думок ряду авторів оформляється зазначенням у квадратних дужках

номерів їх праць у бібліографічному списку через крапку з комою. Наприклад, запис [4; 5; 7; 9] означає посилання на джерела під номерами 4, 5, 7, 9 у списку використаних джерел.

Звертаємо увагу, що в тексті наукової праці слід чітко розмежовувати вживання дефісу (-) у складних словах (наприклад: *структурно-семантичний*) і тире (–), як, наприклад, в такому реченні: *Методика – це наука про ...*. Так само слід розмежовувати дефіс і тире при оформленні списків використаних джерел. В українському тексті для позначення лапок використовують «», а в англійському тексті “”. Апостроф позначається знаком ’.

Додатки розміщуються в порядку появи посилань на них в тексті роботи. Додатки оформляються на окремих сторінках і мають заголовки. Вони позначаються не цифрами, а літерами Додаток А, Додаток Б, Додаток В, Додаток Г. Заголовок друкується угорі малими напівжирними літерами (крім першої) симетрично до тексту. Над заголовком справа друкується: «Додаток А». Для нумерації додатків не використовувати літери: Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ї. Якщо Додаток один, літера не потрібна.

ЕТАПИ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

У сучасній методології прийнято виділяти такі *етапи наукового дослідження*:

1. Вибір теми і формулювання дослідницького завдання (підготовчий етап).
2. Пошук джерел та літератури, опрацювання матеріалів (інформаційний етап).
3. Інтерпретація фактів, встановлення зв'язків і залежностей між подіями явищами (аналітичний етап).
4. Написання тексту роботи (нарративний етап).

Зупинимось детальніше на кожному з цих етапів.

1. Підготовчий етап.

Обираючи тему, варто враховувати й деякі універсальні правила: тема повинна бути *достатньо вузькою*, щоб була можливість розглянути її більш чи менш повно у межах невеликого обсягу досліджуваної роботи. Однак вона повинна бути водночас і *достатньо важливою*, вартою уваги дослідника. *Матеріали* для дослідження теми повинні бути *доступними* або в бібліотеці ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, або в інших бібліотеках міста чи мережі Інтернет.

Тема дипломної роботи є ширшим поняттям, порівняно з *дослідницьким завданням*. Якщо тема роботи окреслює певний феномен чи явище, на який спрямована увага студента, то дослідницьке завдання повинно максимально точно передати дослідницький задум, який автор намагається втілити у межах своєї праці.

2. Інформаційний етап.

Цей етап передбачає пошук необхідної літератури у бібліотеках та її опрацювання. Фрагменти автентичних документів та наукової літератури, які студент згодом планує використати у тексті дипломної, зберігаються у вигляді нотаток. *Нотатки* виконують на окремих картках, намагаючись

дотримуватися принципу «один приклад – один аркуш». Дослідникам допомагає звичка зазначати у верхній частині картки джерело, з якого походить матеріал, а на полях – так зване «ключове слово», що дозволяє пригадати, якому явищу, чи методичному прийому присвячений даний фрагмент. Ще більше зусиль і часу варто присвятити зберіганню бібліографічної інформації. До бібліографічної картки (зазвичай вона менша і виготовляється із цупкого паперу або картону) вносять відомості про автора, повну назву видання, типографську інформацію, а також локалізацію книги – бібліотеку чи приватну збірку, в якій вона зберігається. Остання інформація є важливою, у разі необхідності повторного звернення до певних джерел, наприклад, щоб уточнити цитату.

Аналіз зібраного матеріалу передбачає його сортування і критичну оцінку. Важливо дотримуватися такої техніки роботи з джерелами, яка дозволяє зекономити час та зусилля. Передусім потрібно визначити наукову цінність кожної окремої позиції зібраної літератури щодо конкретної теми та завдань роботи. Цінність джерела визначає і послідовність його аналізу. Одночасно, слід ураховувати, що більш сучасні праці, як правило, містять більш повний огляд літератури та розкривають актуальні проблеми сьогодення.

Як використовувати джерела? Звернення до праць інших авторів є універсальною практикою. Саме так можна продемонструвати, що студент поділяє погляди відомих та авторитетних дослідників. Можна використати працю відомого автора, як приклад – такий підхід є особливо продуктивним, коли порівнюємо дві і більше позицій. Звернення до думок, фактів, викладених у працях авторів, що розглядали визначену студентом проблему раніше, дозволяє помістити дипломну роботу у контекст певної наукової дискусії, пов'язати її із ширшими науковими темами. Нарешті, таким чином можна висловити критичні зауваження щодо тих авторів, з поглядами яких автор дипломної роботи не погоджується. Використовувати праці інших авторів можна шляхом *цитування, перепарафразовування, або узагальнення.*

При виконанні дослівних виписок, які пізніше в тексті можуть стати цитатами, потрібно бути особливо обережними. Переписувати потрібно дослівно, включно з помилками і знаками пунктуації. До **дослівного цитування** вдаються, коли мова джерела є своєрідною, живою, або тоді, коли дослівна передача тексту є важливою, тобто тоді, коли зміст цитати може постраждати від перефразовування. Цитування варто звести до мінімуму і вдаватися до нього лише тоді, коли воно справді необхідне.

Загальні вимоги до цитування:

– текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в тій граматичній формі, в якій він поданий в джерелі, із збереженням особливостей авторського написання;

– цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту. Пропуск слів, речень, абзаців допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. Вони ставляться у будь-якому місці цитати. Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

– кожна цитата супроводжується посиланням на джерело, наприклад: [4, с. 52] (це означає посилання на роботу, яка значиться у списку літератури під номером 4, а цитату взято зі сторінки 52 цього джерела).

Перефразовування, переказування, як правило, становить матеріал для більшої частини тексту дипломної роботи. Це означає, що вже на етапі нотаток студент починає писати текст своєї праці. У цьому випадку він намагається передати думку автора якнайближче до оригіналу, але використовуючи власну лексику. Вдаючись до цього способу, необхідно визнати авторство ідеї за допомогою посилання.

Узагальнення дозволяє одним реченням передати зміст цілого розділу або цілої авторської праці.

Нагадаємо, що перефразовуючи, узагальнюючи чи цитуючи праці інших авторів, студент передусім має на меті висловити власну позицію. Важливо при цьому пам'ятати, що дипломна робота є виключно **роботою**

студента і повинна бути написана **особисто, власною мовою**. Таким чином, чужі тексти використовуються для того, щоб підтвердити власну думку студента, проілюструвати його позицію, протиставити її думці автора джерела чи продемонструвати слабкість аргументації опонентів. Слід постійно стежити за тим, щоб думка студента не змішувалась у тексті із цитованою. *Дослівне запозичення чужого тексту, яке не супроводжується посиланням на джерело, називається плагіатом і суворо карається у науковому середовищі.*

3. **Аналітичний етап** можна розділити на 2 частини: критичний аналіз та теоретичний етап.

Критичний аналіз тексту передбачає дві основні процедури – структурний аналіз та оцінювання аргументів. У процесі **структурного аналізу** студент дає відповіді на наступні запитання:

– Які основні *висновки (твердження)* пропонує автор? Останні можуть бути висловлені прямо або непрямо, можуть виступати у формі рекомендацій, визначень, фактичних тверджень і т. д.

– Які основні *докази* використав автор щоб довести свою тезу?

Оцінювання аргументів також передбачає пошук відповідей на кілька запитань:

– Чи є докази переконливими (прийнятними)? Цей крок може включати оцінку фактичних тверджень, визначень, а також оцінних суджень.

– Чи підтримують докази авторські твердження?

– Чи існують інші міркування чи докази, що могли б підтримати або заперечити твердження автора?

– Яке загальне враження постає від аргументації?

Пояснювальний або теоретичний етап. На цьому етапі створюється власне наукове знання. Якщо попередні етапи були присвячені переважно роботі з емпіричним (фактичним, дослідним) матеріалом, то цей етап передбачає низку логічних операцій, спрямованих на його опис, аналіз, пошук зв'язків і залежностей між подіями і явищами. Дослідник намагається

осмислити і зіставити наявні в його розпорядженні факти, порівняти можливі трактування цих фактів, відстежити тенденції і закономірності. На цьому етапі студент найповніше реалізує своє право на власне розуміння феномену чи методики, які є темою дипломної роботи. Таке пояснення передбачає застосування певної ідеї, теорії, так званих «поза джерельних» (тобто теоретичних) знань.

4. Наративний етап. Написання і оформлення тексту дипломної роботи.

Дипломна робота складається з таких частин: вступ, основна частина, висновки, список використаної літератури, додатки.

Одним із перших кроків у написанні тексту наукової роботи є укладання плану, який повинен відповідати кільком універсальним вимогам: теми кожного розділу однакові за важливістю, а самі розділи – приблизно однакові за довжиною; охоплювати весь матеріал, що відноситься до теми, але нічого зайвого; теми і зміст окремих розділів не повинні «накладатися»; жоден із пунктів плану не може повторювати назви роботи.

Досвід рецензування засвідчує, що в дипломних роботах зустрічаються такі недоліки: відхід від теми (тема дипломної роботи передбачає розкриття одних питань, а фактично розкриваються інші); безсистемний виклад матеріалу, повторення одних і тих самих положень; логічні помилки, невміння відокремити головне; невдале поєднання теорії з фактичним матеріалом; переписування матеріалу з друкованих видань, або з Інтернету; недотримання методичних рекомендацій щодо оформлення роботи.

У разі негативної оцінки дипломна робота повертається студенту, який повинен доопрацювати її з урахуванням зауважень і лише після цього доопрацьований варіант подати науковому керівнику для повторної перевірки. Якщо попередня оцінка позитивна, студент допускається та готується до попереднього захисту дипломної роботи.

МОВА ТА СТИЛЬ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Одним із важливих критеріїв оцінювання кваліфікаційних робіт з методики навчання іноземних мов є мова та стиль наукового дослідження. Необхідно звернути увагу на науковий стиль викладу матеріалу, якому притаманні:

- 1) послідовність;
- 2) логічність;
- 3) взаємозв'язок теоретичних положень;
- 4) точність формулювань;
- 5) визначення понять;
- б) певна система та класифікація об'єктів, що розглядаються.

Виклад матеріалу має бути чітким, послідовним і логічним (здебільшого за методом дедукції – від загального до окремого). Теоретичні положення мають ґрунтуватися на вивчених та проаналізованих даних достатньої кількості наукових джерел та підкріплюватися відповідними посиланнями. *Вираз на зразок «Я у моїй роботі + дієслово» є неприпустимим для наукового стилю* викладення інформації та є однією з найбільш частих стилістичних помилок, що спостерігається у студентів, що пишуть або захищають дипломну роботу. *Необхідно уникати персоніфікації та використовувати безособові звороти на кшталт «В даній роботі + дієслово»,* наприклад, *В даній роботі розглядається...,* або вживати першу особу множини (автор роботи, керівник та сукупність авторів використаних джерел) *«В даній дипломній роботі ми + дієслово».* Керівник дипломної роботи може попередньо перевіряти виконані розділи та слідкувати за тим, щоб думки та певні положення, що висловлюються студентом, були логічно пов'язані з усім текстом, щоб кожна завершена думка виокремлювалась в абзац, щоб було зрозуміло, що є положеннями, які висуває та підтримує автор даної роботи, а що є запозиченим (в цьому випадку вказується джерело).

При викладенні матеріалу рекомендується використовувати широкий спектр зв'язувальних текстових елементів (наприклад, вставних фраз безособового характеру), таких, як: *Останнім часом дослідження з...; Згідно з даними...; Як показують новітні дослідження вгалузі...; У контексті розвитку сучасної методичної науки...; Сучасна методика демонструє зростаючий інтерес до...; При вивченні проблеми ... значну увагу науковці / методисти приділяли...; Подальший розвиток досліджень з...; У світлі вищесказаного...; Як уже зазначалося...; На наш погляд...; Отже...; Необхідно зазначити, що...; Відомо (загальновідомо), що...; З огляду на...; Встановлено, що...; Відправною точкою... у визначенні... було...; Поділяючи точку зору... вважаємо...; Беручи до уваги...; З іншого боку...; Нарешті...; Передусім...; По-перше...; Аналіз ... свідчить про...; Звернення до методу...; Уявлення про...; Комунікативний підхід до навчання...; Як стверджує...; У більшості праць...; Специфіка... полягає в...; Незважаючи на...; Поштовхом для створення...; При цьому... тощо.*

При викладенні результатів дослідження в практичній частині можуть стати в нагоді такі кліше й звороти: *У цій роботі...; Наступний приклад являє собою...; Таким чином, виконаний аналіз доводить, що...; Загалом проведене дослідження дає можливість стверджувати, що...; У ході дослідження були проаналізовані...; Результати роботи дають підстави вважати, що...; У центрі нашої уваги...; У процесі дослідження виникла необхідність...; Ми встановили...; У результаті дослідження було помічено...; Як показало наше дослідження...; Як свідчать результати аналізу...; Аналіз мовного матеріалу показав...; Застосування... методу (аналізу) дало змогу встановити...; Механізм відтворення...; Аналіз мовних засобів... показав...; Керуючись принципом... тощо.*

ПОРЯДОК ПРЕДСТАВЛЕННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ НА КАФЕДРУ

Робота подається в одному примірнику, у твердій палітурці на відповідну кафедри у визначенні терміни (за півтора місяці до захисту) і реєструється старшим лаборантом. До кожного примірника додається підписаний диск з електронним варіантом дипломної роботи. Електронна версія дипломної роботи має бути ідентичною паперовій.

Разом з дипломною роботою подаються супровідні документи:

1. Анотації державною та англійською мовами – узагальнений короткий виклад основного змісту дипломної роботи. Обсяг кожної анотації – **150** слів. В анотації вказується: прізвище та ініціали студента; назва дипломної роботи; основні результати дослідження із зазначенням наявності практичного значення. Наприкінці анотації наводяться ключові слова відповідною мовою. Сукупність ключових слів повинна відповідати основному змісту, відображати тематику дослідження і забезпечувати тематичний пошук роботи. Кількість ключових слів: **п'ять**. Типові фрази, які можна застосовувати при перекладі анотації на англійську мову, а також українсько-англійський словник найуживаніших методичних термінів представлений у **додатках В, Г**. Приклади написання анотації українською і англійською мовами надано у **додатку Д**.

2. Список публікацій студента по темі дипломної роботи, оформлених за ДСТУ 8302: 2015 (зразок оформлення представлено у **додатку Б**).

3. Завдання до дипломної роботи.

4. Подання голові екзаменаційної комісії щодо захисту дипломної роботи, яке вміщує відгук наукового керівника.

5. Рецензія на дипломну роботу, із завіреним підписом рецензента.

6. Критерії оцінювання дипломної роботи, підписані науковим керівником (зразок бланку критеріїв оцінювання розміщено у **додатку Е**).

7. Довідка про перевірку дипломної роботи на плагіат, підписану відповідальною особою, науковим керівником і завідувачем кафедри.

ЗАХИСТ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Процедура захисту дипломної роботи триває **10-15** хвилин та передбачає:

- доповідь студента за змістом дипломної роботи;
- відповіді магістра на запитання членів державної екзаменаційної комісії і присутніх на захисті викладачів і студентів;
- виступ рецензента;
- відповідь магістра на запитання та зауваження рецензента;
- виступ наукового керівника;
- заключне слово студента.

Під час захисту дипломної роботи студент повинен дати вичерпні відповіді на запитання та зауваження. Хід захисту дипломної роботи фіксується у протоколі екзаменаційної комісії.

Студент зобов'язаний підготувати усний виступ за результатами проведеного наукового дослідження у формі доповіді, яка має розкрити його зміст, наукове і практичне значення. У доповіді, тривалість якої визначена в межах **5-7** хв., студент-дипломник повинен висвітлити такі важливі питання:

- актуальність теми дослідження;
- мета роботи та завдання для її досягнення;
- об'єкт, предмет та методи дослідження;
- отримані результати;
- висновки.

Текст доповіді має бути максимально наближений до тексту дипломної роботи і повинен супроводжуватися унаочненням, що сприяє кращому представленню результатів наукового дослідження. Під час захисту дипломної роботи студенту дозволяється використовувати:

1. Мультимедійна презентація.

2. Роздавальний матеріал з результатами пробного навчання, з прикладами комплексів вправ тощо.

3. Зразки фоно- та відеофонограм.

4. Фрагменти навчальної комп'ютерної програми, розроблених електронних засобів навчання тощо.

Результати захисту обговорюються на закритому засіданні державної екзаменаційної комісії. При винесенні рішення щодо остаточної оцінки враховуються думки всіх членів комісії, а також наукового керівника і рецензента. У випадках, коли рішення про оцінку роботи не одностайне, затверджується оцінка, визначена головою державної екзаменаційної комісії.

При цьому до уваги беруться як зміст самої роботи, так і загальна фахова підготовка студента, його виступ на захисті, а саме:

змістовні чинники дипломної роботи:

- глибина досліджень;
- багатогранність і ступінь обґрунтованості пропозицій;
- оригінальність та доцільність застосування методичного апарату;
- практична цінність, та адекватність дослідження теми.

загальний рівень дипломної роботи:

- логічність, конкретність та переконливість доповіді;
- вміння аргументовано захистити свої наукові розробки;
- вільне володіння усною мовою, термінологією;
- якість підготовки та цінність наочного матеріалу.

Критерії оцінювання дипломної роботи представлені у ***додатку Е***.

Рішення державної екзаменаційної комісії щодо оцінки захисту дипломної роботи оголошується в день захисту і в подальшому вноситься в документ (диплом) про вищу освіту.

ЗРАЗКИ ОФОРМЛЕННЯ ВПРАВ ДЛЯ МЕТОДИЧНОГО КОМПЛЕКСУ

Вправа 1.

Мета: Формування лексичної навички вживання прикметників для опису кімнати / будинку.

Тип: некомунікативна, рецептивна, поєднувальний тест.

Інструкція: *Match the adjectives describing a room / house with their definitions:*

1) furnished	a) a house is joined to another house by one wall that they share
2) draughty	b) untidy and in bad condition
3) modest	c) a house, apartment, or room with chairs, tables, etc. in it
4) lofty	d) large and has a lot of room to move around in
5) semidetached	e) very big in size
6) unfurnished	f) a room or building which has cold air blowing through it
7) spacious	g) a building which is not large or expensive
8) carpeted	h) a building or structure which is very large
9) enormous	i) a room or area which has a carpet on the floor
10) shabby	j) a house, apartment, or room without chairs, tables, etc. in it

Вправа 2.

Мета: Формування граматичної навички; запобігання міжмовної інтерференції.

Тип: некомунікативна, рецептивно-репродуктивна, на корекцію помилок.

Інструкція: *Correct the mistakes in the following description:*

Some people live in fashionable big houses, others can afford only small flats – it is a matter of budget. Another matter is what our homes can tell about our lives and us. You may own mansion, or you may rent a room in big apartment with strangers. Anyway, you have your spaces, where you can create your little cozy corner.

Вправа 3.

Мета: Формування уміння опису спальної кімнати на рівні понадфразової єдності з опорою на тематичну лексику.

Тип: умовно-комунікативна, рецептивно-репродуктивна.

Інструкція: *Describe the bedroom below using the following words and word combinations:*

blanket, wooden floor, closet, bright, pillows, outlet/socket, in the middle of, in the corner, on the bed, we can see, it has, there is/there are, on one side, on the other side, over the bed, near the bed / next to the bed

Вправа 4.

Мета: Формування комунікативного уміння описувати житло та аргументувати свій вибір, пов'язаний з його орендою.

Тип: комунікативна, продуктивна, групова дискусія.

Інструкція: *Work in groups of four. One person is an estate agent and the other three people are the students who are looking for accommodation. The estate agent gives them three options to choose from and tells them about particulars. Afterwards, the students discuss pros and cons of each type of accommodation and make a mutual decision as to which house to choose.*

**ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ
У СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**

з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	<ol style="list-style-type: none"> 1. Бичківський О. О. Міжнародне приватне право : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 82 с. 2. Бондаренко В. Г. Немеркнуча слава новітніх запорожців: історія Українського Вільного козацтва на Запоріжжі (1917-1920 рр.). Запоріжжя, 2017. 113 с. 3. Бондаренко В. Г. Український вільнокозацький рух в Україні та на еміграції (1919-1993 рр.) : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 600 с. 4. Вагіна О. М. Політична етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 102 с. 5. Верлос Н. В. Конституційне право зарубіжних країн : курс лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 145 с. 6. Горбунова А. В. Управління економічною захищеністю підприємства: теорія і методологія : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 240 с. 7. Гурська Л. І. Релігієзнавство : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 172 с. 8. Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с.
Два автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 196 с. 2. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с. 3. Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с. 4. Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 102 с. 5. Горошкова Л. А., Волков В. П. Виробничий менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 131 с. 6. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с.
Три автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с. 2. Городовенко В. В., Макаренков О. Л., Сантос М. М. О. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 206 с. 3. Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності :

	<p>монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с.</p> <p>4. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.</p>
Чотири і більше авторів	<p>1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 10 жовт. 2016 р. / К. І. Беліков та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2016. 528 с.</p> <p>2. Бікулов Д. Т., Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с.</p> <p>3. Операційне числення : навч. посіб. / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 88 с.</p> <p>4. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с.</p> <p>5. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с.</p>
Автор(и) та редактор(и)/упорядники	<p>1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с.</p> <p>2. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2016. 232 с.</p> <p>3. Дахно І. І., Алієва-Барановська В. М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.</p>
Без автора	<p>1. 25 років економічному факультету: історія та сьогодні (1991-2016) : ювіл. вип. / під заг. ред. А. В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с.</p> <p>2. Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Галана ; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ : ЦУЛ, 2016. 320 с.</p> <p>3. Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 172 с.</p> <p>4. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с.</p> <p>5. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Т. А. Латковської. Київ : ЦУЛ, 2017. 176 с.</p> <p>6. Службове право: витоки, сучасність та перспективи розвитку / за ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Запоріжжя, 2017. 328 с.</p> <p>7. Сучасне суспільство: філософсько-правове дослідження актуальних проблем : монографія / за ред. О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2016. 488 с.</p> <p>8. Адміністративно-правова освіта у персоналіях : довід. / за заг. ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ : Ін Юре, 2015. 352 с.</p> <p>9. Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 5-6 жовт. 2017 р. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 216 с.</p> <p>10. Країни пострадянського простору: виклики модернізації : зб. наук. пр. / редкол.: П. М. Рудяков (відп. ред.) та ін. Київ : Ін-т всесвітньої історії НАН України, 2016. 306 с.</p> <p>11. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с.</p>
Багатотомні видання	<p>1. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с.</p> <p>2. Лодий П. Д. Сочинения : в 2 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая,</p>

	<p>А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. А. В. Синицына. Киев ; Мелитополь : НПУ ім. М. Драгоманова ; МГПУ ім. Б. Хмельницького, 2015. Т. 1. 306 с.</p> <p>3. Новицкий О. М. Сочинения : в 4 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. Н. Г. Мозговая. Киев ; Мелитополь : НПУ ім. М. Драгоманова ; МГПУ ім. Б. Хмельницького, 2017. Т. 1. 382 с.</p> <p>4. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2009. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с.</p> <p>5. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : в 6 т. Харьков : Право, 2007. Т. 4 : Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с.</p>
Автореферати дисертацій	<p>1. Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 20 с.</p> <p>2. Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с.</p> <p>3. Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.</p>
Дисертації	<p>1. Авдеева О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII - початок XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 301 с.</p> <p>2. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с.</p> <p>3. Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.</p>
Законодавчі та нормативні документи	<p>1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.</p> <p>2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. <i>Голос України</i>. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22.</p> <p>3. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. <i>Відомості Верховної Ради України</i>. 2011. № 48-49. Ст. 536.</p> <p>4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>5. Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 4. С. 530–543.</p> <p>6. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10.</p> <p>7. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 20. С. 136–141.</p> <p>8. Інструкція щодо заповнення особової картки державного</p>

	службовця : затв. наказом Нац. агентства України з питань Держ. служби від 05.08.2016 р. № 156. <i>Баланс-бюджет</i> . 2016. 19 верес. (№ 38). С. 15–16.
Архівні документи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Лист Голови Співки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Співки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. <i>ЦДАГО України</i> (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71. 2. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. <i>ЦДАВО України</i> (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3. 3. Наукове товариство ім. Шевченка. <i>Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України</i>. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.
Патенти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.
Препринти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1). 2. Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов. Харьков : ННЦ ХФТИ, 2006. 19 с.: ил., табл. (Препринт. НАН Украины, Нац. науч. центр «Харьк. физ.-техн. ин-т»; ХФТИ2006-4).
Стандарти	<ol style="list-style-type: none"> 1. ДСТУ7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація). 2. ДСТУ3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).
Каталоги	<ol style="list-style-type: none"> 1. Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Донец. ботан. сад НАН Украины. Донецк : Лебедь, 2005. 228 с. 2. Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с. 3. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін.; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.
Бібліографічні покажчики	<ol style="list-style-type: none"> 1. Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. покажч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с. 2. Микола Лукаш : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10).

	<ol style="list-style-type: none"> 3. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. покажч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування). 4. Лисодєд О. В. Бібліографічний довідник з кримінології (1992-2002) / ред. О. Г. Кальман. Харків : Одісей, 2003. 128 с. 5. Яценко О. М., Любовець Н. І. Українські персональні бібліографічні покажчики (1856-2013). Київ : Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2015. 472 с. (Джерела української біографістики ; вип. 3).
<p>Частина видання:</p> <p>книги</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Баймуратов М. А. Имплементация норм международного права и роль Конституционного Суда Украины в толковании международных договоров / М. А. Баймуратов. <i>Михайло Баймуратов: право як буття вченого</i> : зб. наук. пр. до 55-річчя проф. М. О. Баймуратова / упоряд. та відп. ред. Ю. О. Волошин. К., 2009. С. 477–493. 2. Гетьман А. П. Екологічна політика держави: конституційно-правовий аспект. <i>Тридцять лет с экологическим правом</i> : избранные труды. Харьков, 2013. С. 205–212. 3. Коломоєць Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. <i>Адміністративне право України</i> : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ, 2009. С. 195–197. 4. Алексеев В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. <i>Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні</i> : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169.
<p>Частина видання:</p> <p>матеріалів конференцій (тези, доповіді)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. <i>Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації</i> : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136. 2. Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. <i>Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених</i> : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134–137. 3. Кононенко Н. Методология толерантности в системе общественных отношений. <i>Формирование толерантного сознания в обществе</i> : матеріали VII міжнарод. антитерорист. форуму (Братислава, 18 нояб. 2010 г.). Киев, 2011. С. 145–150. 4. Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. <i>Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі</i> : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53. 5. Соколова Ю. Особливості впровадження проблемного навчання хімії в старшій профільній школі. <i>Актуальні проблеми та перспективи розвитку медичних, фармацевтичних та природничих наук</i> : матеріали III регіон. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 29 листоп. 2014 р. Запоріжжя, 2014. С. 211–212.
<p>Частина видання:</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Кучеренко І. М. Право державної власності. <i>Великий енциклопедичний юридичний словник</i> / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673.

довідкового видання	<ol style="list-style-type: none"> 2. Пирожкова Ю. В. Благодійна організація. <i>Адміністративне право України</i> : словник термінів / за ред.: Т. О. Коломoeць, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55. 3. Сірий М. І. Судова влада. <i>Юридична енциклопедія</i>. Київ, 2003. Т. 5. С. 699.
Частина видання: продовжуваного видання	<ol style="list-style-type: none"> 1. Коломoeць Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формулювання їх застосування. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36–46. 2. Левчук С. А., Хмельницький А. А. Дослідження статичного деформування складених циліндричних оболонок за допомогою матриць типу Гріна. <i>Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. С. 153–159. 3. Левчук С. А., Рак Л. О., Хмельницький А. А. Моделювання статичного деформування складеної конструкції з двох пластин за допомогою матриць типу Гріна. <i>Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій</i>. Дніпропетровськ, 2012. Вип. 19. С. 212–218. 4. Тарасов О. В. Міжнародна правосуб'єктність людини в практиці Нюрнберзького трибуналу. <i>Проблеми законності</i>. Харків, 2011. Вип. 115. С. 200–206.
Частина видання: періодичного видання (журналу, газети)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Кулініч О. О. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина та його гарантії. <i>Часопис Київського університету права</i>. 2007. № 4. С. 88–92. 2. Коломoeць Т., Колпаков В. Сучасна парадигма адміністративного права: генеза і поняття. <i>Право України</i>. 2017. № 5. С. 71–79. 3. Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5. 4. Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності: аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. <i>Юридичний вісник України</i>. 2017. 20-26 жовт. (№ 42). С. 14–15. 5. Bletskan D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂: ab initio modeling and comparison with experiment. <i>Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics</i>. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98–108.
Електронні ресурси	<ol style="list-style-type: none"> 1. Влада очима історії : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення: 15.11.2017). 2. Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. <i>Юридичний науковий електронний журнал</i>. 2017. № 5. С. 115–118. URL: http://lsej.org.ua/5_2017/32.pdf. 3. Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. – С. 20–27. – URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf. (дата звернення: 15.11.2017). 4. Яцків Я. С., Маліцький Б. А., Бублик С. Г. Трансформація наукової системи України протягом 90-х років ХХ століття: період переходу до ринку. <i>Наука та інновації</i>. 2016. Т. 12, № 6. С. 6–14. DOI: https://doi.org/10.15407/scin12.06.006.

ЛЕКСИЧНІ ОДИНИЦІ І КЛІШЕ ДЛЯ НАПИСАННЯ АНОТАЦІЇ

Актуальний up-to-date (важливий/популярнийсьогодні), relevant, pressing, urgent(нагальний), ...is / are of great importance today, is / are currently of great interest (*типова помилка*: actual; *уникайте*: topical)

Актуальність significance, importance, relevance (*уникайте*: actuality, topicality)

Анотація abstract, annotation (як вид бібліографічного запису)

Важливий significant, important

Визначити define (дати дефініцію), determine (дату тощо), identify, indicate, outline, specify(особливості)

Виникнення the rise, emergence, appearance, origin (походження)

Висвітлити (тему, проблему) cover, describe, report on, highlight

Висновки conclusion

Виявити identify (визначити), show, find out, reveal, discover (відкрити щось нове)

Відзначати note, stress (наголосити на ...)

Відповідний relevant

Вітчизняний (тобто український) Ukrainian (*типова помилка*: native, domestic)

Вплив impact (сильний вплив), effect, influence (довготривалий)

Галузь field, area

Даний (цей) ... this ..., the present ..., the current

Діяльність activities (*типова помилка*: activity, це – активність)

Дозволити (дати можливість) make it possible to ..., enable, permit

Доповідь report

Дослідження research (наукове вивчення взагалі), study (конкретна наукова розвідка, наукова стаття), casestudy (конкретне дослідження)

Досліджувати study, analyze, explore, examine (*типова помилка*: research)

Досягнення advances in ...

Закономірності laws, regularities, a regular pattern

Застосовувати apply (метод, правило, теорію), use (використовувати: наприклад, матеріал)

Збірник (наукових праць) journal

Значення (важливість) importance, significance, implications, relevance

Зокрема more specifically, particularly

Коло проблем a number of issues, a whole range of, wide variety of

Конкретний specific, particular

Наголошувати emphasize, stress

Напрямок line, trend, direction, research area (напрямок наукових досліджень), the main activities, the area of activities (напрямок діяльності), policy

На сучасному етапі at present

Обґрунтований justified

Обґрунтовувати justify, give a rationale for ..., substantiate

Обґрунтування main arguments, justification, motivation

Огляд overview (огляд проблем), review, survey (огляд літератури)

Окреслити (намітити) outline

Описати describe

Опитування survey

Основний main, principal, major, key

Особливості characteristic (specific, distinctive) features (peculiarities означає «щось незвичне»)

Охарактеризувати describe (описати, дати характеристику), identify (визначити), characterize as ... (охарактеризувати як ...)

Питання (проблеми) issues, problems (*типова помилка*: questions)

Підхід до approach to

Повідомлення, повідомляти report

Показати show, demonstrate, indicate

Поняття concept

Попередні дослідження previous research

Постановка проблеми problem statement

Пояснення (наукове) interpretation

Пояснити explain, demonstrate, illustrate, argue, explicate, elucidate, interpret

Представити present, provide

Проаналізувати analyze, explicate

Причина cause (те, що спричинило щось), reason (підстава, мотив)

Проблеми problems, issues

Пропозиція suggestion (ідея для розгляду),

Пропонувати suggest (ідею для розгляду), offer (щось конкретне), propose

Реалізувати ідею implement an idea

Результати results, findings, outcomes

Резюме (короткий виклад змісту статті) summary

Розглядати discuss, describe, consider, study, explore, cover, investigate, view
... as ... (розглядати щось як...) метод

Розкрити show, describe, find, demonstrate, explain, unfold, reveal (*помилка*: disclose)

Розробка research, study (наукова діяльність, праця), development, elaboration (ідеї)

Розуміння insight into... (розуміння наукове), scientific interpretation (розуміння проблеми)

Світогляд world-view, world outlook

Світоглядний world-view, relating to world outlook, philosophical, ideological

Специфіка specific features (nature, character) (*типова помилка*: specificity)

Спостерігати observe, study

Стан дослідження Status of current research

Стаття (наукова) article, paper, study

Стосовно relating to

Суттєвий considerable

Сучасність our time (*уникайте*: contemporaneity)

Сучасний present, present-day, current (нинішній), modern, up-to-date (такий, що відповідає вимогам часу), contemporary (того ж часу, про який ідеться)

Сучасне суспільство contemporary society

Сфера area, field, sphere

Творчість creative work (творча діяльність), works (доробок науковця, митця, письменника)

Тези доповідей conference reports, summaries, abstracts of reports

Тези доповідей (збірник) proceedings of the ... conference

Узагальнити generalize (отримані результати), summarize (інформацію з попереднього досвіду, з прочитаної літератури)

Установити find out (з'ясувати), identify, demonstrate, prove

Характеристика (опис) description, outline

Характерний specific

Явище phenomenon (множина: phenomena. *Типова помилка:* phenomenon)

Найуживаніші кліше

Актуальне питання an up-to-date issue

Вивчено... The article explores (examines) *Можливий варіант у пасивному стані:* ... is / are explored (examined)

Визначено особливості... The specific features of ... are outlined

Визначити основну думку (причини) identify the main argument (the causes)

Висвітлено проблему ... The issue concerning ... is highlighted

Виходячи з досвіду ... Judging by the experience of ... On the basis of ...

Виявлено... ... is / are found out

Відповідно, ... Accordingly, ...

В контексті ... in the context of ..., from the perspective of ..., in relation to ...

В умовах ... in / under the conditions of ...

Головну (основну) увагу приділено... Particular (special) attention is paid (drawn) to... The author focuses on ...

Детально описано is / are described in detail

Доведено факт ... The author has established the fact that ...

Доведено, що... it is shown that ... The author shows (demonstrates) that ... The author argues that ...

Досліджено... The paper / author explores... (examines ..., studies..., investigates..., describes..., considers ...). *Можливий варіант у пасивному стані:* ... is / are explored (examined, etc.)

Зазначено, що... The author states (shows, points out, explains, indicates, develops the view) that ... It is claimed that ...

За цих умов (обставин) under these (conditions) circumstances

Звернути увагу на ... draw attention to ...

Здійснене дослідження the study (*типова помилка:* the conducted study)

Здійснювати дослідження conduct a study

Зображено... is shown (demonstrated)

З позиції ... from the standpoint of ...

Зроблено спробу визначити An attempt is made at identifying (defining) ...

Лежати в основі underlie

Наведено аналіз ... The article provides an analysis of ... The article provides a detailed examination of ...

Наведено дані про ... Data are given about ...

Наведено приклади ... This article provides examples of gives examples showing...

Наведено характеристику... ... is / are described

На підставі (на основі, на базі) ... considering ..., drawing on ..., proceeding from ..., having analyzed ..., ... is based on ...

На початку / наприкінці (80-х. рр. XX ст.) in the early / late 80s of the 20th century (1980s)

На прикладі (на матеріалі ...) the case of, by ...ing, proceeding from, having analyzed ..., ...is based on ..., using ... as an example (*Типова помилка:* by the example of ...)

Окреслено коло питань стосовно ... is / are ... highlighted

Окреслено характерні риси... Characteristic features of ... are outlined

Описано ... The paper / author describes (offers a description of...). *Або:* ... is / are described

Особливу увагу приділено ... Particular (special) attention is paid to... The paper concentrates on ... focuses on ... Extensive coverage is given to ... Much attention is given to ...

Охарактеризовано... The author explores (describes, examines, analyzes)... is / are described (identified)

Піднімати питання ... raise the issue of ...

Показано на прикладі (проілюстровано) ... is exemplified by ...

Показано вплив... The influence (impact, effect) of ... on ... is shown

Показано значення... The importance (significance) of .. for ... is stressed

Представлено огляд... This paper presents a review of ...

Проаналізовано особливості... characteristic (specific, distinctive) features of ... are analyzed. *Або:* The author analyzes ... (presents / provides an analysis of ...)

Проблему розглянуто шляхом ... The present study investigates this issue by examining ...

Розв'язати проблему find a solution to the problem

Розглянуто... (У статті розглянуто...) The paper deals with ... This article discusses the issue of... The study is concerned with ... The paper describes ... The paper is concerned with ... The author considers ... *Або:* ... is (are) described (discussed, considered, etc.)

Систематизовано й узагальнено... ... is / are systematized and summarized

Стаття присвячена питанням... The article is devoted to... The article deals (is concerned) with... The paper touches upon the issue of... The study addresses the problems of ... (*уникайте:* dedicated to ...)

Стисло описано ... is / are described in short

Сфера досліджень the field (area) of research

Установлено місце та роль... The position (place) and role of ... are identified

Установлено факт ... The author has established the fact that ...

Уточнено... is / are specified

**БАЗОВА МЕТОДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ ДЛЯ НАПИСАННЯ
АНОТАЦІЇ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ**

1. Формування англомовної граматичної компетентності

адаптація граматичних завдань adaptation of grammar exercises / activities

активний граматичний мінімум active grammar minimum

граматична вправа grammar exercise / activity

граматична гра grammar game

граматична компетентність grammatical competence

граматична навичка grammar skill

граматична структура grammatical / grammar structure

граматична форма grammatical / grammar form

граматичне правило grammar rule

граматичне явище grammar phenomenon

граматичний матеріал grammar material

критерії відбору граматики criteria for selecting grammar structures

ознайомлення з граматичним явищем grammar presentation technique

пасивний граматичний мінімум passive grammar minimum

принцип багатозначності principle of polysemy

принцип моделювання principle of modelling

структурний підхід structural approach

2. Формування англомовної лексичної компетенції

адаптація лексичних завдань adaptation of vocabulary activities

активний словниковий запас active vocabulary

безперекладний спосіб a direct way

значення слів the meaning of words

критерії відбору лексики criteria for selecting vocabulary

лексична вправа vocabulary activity

лексична гра vocabulary game
лексичний запас vocabulary / lexis
лексична компетентність lexical competence
лексичний мінімум vocabulary minimum
лексична навичка vocabulary skill
лексична одиниця lexical unit / item / chunk
навчати лексики комунікативно communicative approach in teaching vocabulary
ознайомлення з лексичним явищем vocabulary presentation technique
пасивний словниковий запас passive vocabulary
перекладний спосіб a translation way
потенціальний словниковий запас potential vocabulary
семантичне поле semantic field
способи пояснення лексики ways of presenting vocabulary

3. Формування англомовної фонетичної компетентності

апроксимація approximation
відбір selection
вправи для навчання вимови articulation exercises / practice
вправи на впізнавання звуків sound recognition exercises
вправи на диференціацію звуків sound discrimination exercises
вправи на рецепцію звуків sound perceptual / receptive exercises
дифтонги diphthongs
звуки голосні vowels
інтонаційна модель intonation pattern
інтонація intonation
компетентність competence
компетентність лінгвістична / мовна linguistic competence
компетентність фонетична phonetic competence
метод аналітико-імітативний analytical-imitative approach
метод аналітичний analytical approach

метод імітативний imitative approach
методи навчання фонетики approaches to teaching pronunciation
навичка артикуляційна pronunciation skill
навичка інтонаційна intonation skill
приголосні consonants
ритм rhythm
розвиток слуху ear training
тон tone
тон висхідний rising tone
тон нисхідний falling tone
тон нисхідно-висхідний fall-rise tone
транскрипція слів, речень phonetic script
фонема phoneme
фонематичний слух phoneme hearing
фонетика phonetics
фонетична вправа phonetic drill
фонетична зарядка warming up
фонетична система phonetic system
фонетичний матеріал phonetic material
фонетичний мінімум pronunciation minimum
фонологічна система phonological system

4. Формування англомовної компетентності в аудіюванні

антиципація, ймовірне прогнозування an anticipation / prediction / forward
inferencing
аудитивна компетентність auditory competence
аудитивна пам'ять auditory memory
аудіювання listening / listening comprehension
аудіювання з критичною оцінкою critical listening
аудіювання з повним розумінням intensive listening/ listening for detail

аудіювання з розумінням основного змісту gist listening
аудіювання з частковим розумінням listening for specific detail
аудіювання як компонент усномовленнєвого спілкування interaction listening /
conversational listening / reciprocal listening
впізнавання recognition / discrimination
екстенсивне аудіювання extensive listening
завдання з аудіювання listening task
завдання під час аудіювання while-listening activities
здогадка за контекстом guessing / inferring from context
контроль розуміння comprehension check
матеріали для аудіювання listening materials
мовленнєве вміння speech skill
мовлення у запису recorded speech
мовні труднощі linguistic difficulties / language problems
навчальне аудіювання guided listening
надлишковість інформації redundancy
передтекстові завдання pre-listening activities
післятекстові завдання post-listening activities
повідомлення message/input
позамовні труднощі extralinguistic difficulties
сегментування мовленнєвого потоку segmentation / chunking
співрозмовник interlocutor
сприйняття на слух auditory perception
фонові знання background knowledge / schemata knowledge
фоновий шум extraneous noise / background noise

5. Формування мовленнєвої компетентності у говорінні

взаємодія співрозмовників interaction
вміння ДМ interactional skills
вміння завершити бесіду relinquishing a turn

вміння ММ transactional skills
вміння підтримувати бесіду holding a turn
вміння у говорінні speaking skills
генерація ідей brainstorming / mind mapping
«ГОТОВІ» мовленнєві одиниці, cliché / stockphrases
переказ retelling
диспут debate
діалог dialogue, conversation
діалог, в якому один із співрозмовників бере всю ініціативу на себе one-side
dialogue / conversation
діалог-зразок model dialogue / conversation
діалогічна єдність adjacency pair / dialogical unit
драматизація drama / dramatising
заповнювачі пауз / мовчання silence / pause / gap fillers
звіт про результати дискусії reporting back
контраргумент counterstatement
короткий переказ oral summary
мікродіалог microdialogue
мовленнєва компетентність в говорінні speaking competence
мовленнєві «формули» conversational formulas
мовлення діалогічне interactional / dialogical speech
монолог monologue
обговорення, дискусія discussion
обмін думками exchange of opinion / sharing opinion
передача інформації transaction
повні / неповні речення full / elliptical sentences
репліка в діалозі speaking turn / line of dialogue
репліка коротка short turn
репліка реактивна response / reply
репліка розгорнута long / extended turn

реп лікування /обмін репліками turn-taking
рішення проблемних задач problem solving
розмова, бесіда talk
рольова гра role play
співбесіда oral interview
структурно-мовленнєва схема діалогу dialogue skeleton / deleted dialogue
твердження, аргумент statement
усне повідомлення oral reporting / oral report
усний виступ presentation
усний коментар oral commentary
характеристики комунікативні communicative characteristics / features
характеристики лінгвістичні (мовні) linguistic characteristics / features

6. Формування мовленнєвої компетентності у читанні

антиципація / ймовірне прогнозування anticipation / prediction
буквено-звукові зв'язки letter-sound correlation
вміння у читанні reading skills
внутрішнє промовляння inner articulation
впізнавання recognition
групування слів у речення grouping
головні персонажі key / main characters
дотекстовий етап pre-reading stage
етап читання while-reading stage
зміст тексту для читання plot line
картки миттєвого пред'явлення flash-cards
компетенція в читанні reading competence
механізми читання mechanisms of reading
навички читання reading sub-skills / habits
оцінювання assessment
післятекстовий етап post-reading stage

ПОДІЛ мовленнєвого потоку на
сміслові групи segmentation / chunking
смістова здогадка guessing / inferring from context
сміслові віхи key points
сприймання perception
стратегія читання reading strategy
суть gist
техніка читання technique of reading
текстові вправи text-based activities
хорове читання chorus reading
читання вголос reading aloud, oral reading
читання вивчаюче reading for detailed omprehension / intensive reading
читання групове group reading
читання домашнє home reading
читання класне class reading
читання з критичною оцінкою critical reading
читання зріле communicative reading / fluent
читання індивідуальне individual reading
читання навчальне guided reading
читання ознайомлювальне / з розумінням основного змісту skimming reading
читання з повним розумінням змісту intensive reading / reading for detail
читання переглядове / вибіркоче scanning reading
читання про себе (мовчки) silent reading

7. Формування мовленнєвої компетентності у письмі

анотація annotation
висновки conclusion
вміння у письмі writing skills
вступ introduction
диктант dictation

диктант з використанням малюнків
picture dictation
диктант усний oral dictation
диктант-переклад dictation-translation
другорядні речення supporting sentences
друковані літери block letters, printscript
есе essay
записи адрес addresses
записи на пам'ять reminders
записи у щоденнику diaries, diary notes
записки ділові memoranda, memos
записки приватні notes
заповнення бланків form completion
засоби поєднання речень sentence linkers
звіт progress report
звіт з дослідження research report
каліграфічні навички graphic habits
каліграфія calligraphy
ключове речення topic sentence
компетентність у письмі writing competence
компресія тексту, короткий переказ summarising
конспекти, нотатки notes
конспектування друкованого тексту note-making
конспектування тексту, що прослуховується note-taking
контракт contracts
контроль написаного revising, editing, post-writing
лист діловий / офіційний business / formal letter
лист приватний informal letter
листівки вітальні postcards
мовленнєвий продукт, твір composition

написання листа у відповідь на одержану інформацію letter-writing in response to information

оголошення public notice

орфографія spelling

основна частина body

писемне мовлення комунікативне writing for communication

писемне мовлення навчальне writing for training / writing for reinforcement

писемне мовлення, орієнтоване на продукт мовленнєвої діяльності product-oriented writing, genrebased writing

писемне мовлення, орієнтоване на процес мовленнєвої діяльності process-oriented writing

письмо вільне free writing

письмо кероване guided writing

письмо навчальне study writing, academic writing

письмо особисте, персональне personal writing

письмо професійне professional writing, academic writing

письмо соціальне (для підтримки спілкування) social writing

письмо творче creative writing

письмо швидке fast writing, automatic writing

письмо, писемне мовлення writing

письмове повідомлення у скороченому варіанті summary writing

письмовий коментар written commentary

план висловлювання outline

планування змісту писемного повідомлення pre-writing / rehearsing

повідомлення телефонне telephone message

пошання електронні e-mail messages

почерк handwriting

протокол minute

процес викладу думок composing

редагування editing

резюме summary, precis
рецензія review
самодиктант self dictation
стаття article
структурування змісту писемного повідомлення writing, drafting
твір composition / essay
твір-опис descriptive essay / composition
твір-розповідь narration / narrative essay
твір-роздум argumentative essay
тези abstracts
техніка письма mechanics of writing
типи писемних повідомлень (жанри) written genres, types of writing
укладання плану outlining

8. Урок як основна форма навчального процесу

автоматизація controlled / guided practice
аналіз уроку lesson evaluation
взаємовідвідування та аналіз peer observation and evaluation
виправлення помилок error correction
вирази класного вжитку англійською мовою classroom English
виставлення оцінок marking / grading
вправи комунікативні communicative activities
мовленнєві вправи free practice activities
тренувальні вправи controlled / focused practice activities
групова робота group work
дисципліна / поведінка учнів student discipline / behaviour
домашнє завдання homework / extra-class work
допоміжні засоби навчання teaching aids
етап уроку lesson stage
завдання objectives

заключна частина closure / end
зворотний зв'язок feedback
зміст content
індивідуальна робота individualised learning / solo work
індивідуальні заняття one-to-one instruction
картка з опорами cue card
керування навчальною діяльністю учнів classroom management
колективна робота cooperative learning
компонент component
комунікативна спрямованість навчання communicative language teaching
конспект teacher's notes
контроль assessment / testing
мовленнєва розминка / зарядка warmer / warm-up / warm-up activities / tune-in activities
мовлення вчителя teacher talk
мовлення учня pupil / student talk
навчальні ігри language games
невеликі групи для обговорення проблем buzz groups
обладнання materials and equipment
організаційні форми classroom organization / grouping / arrangement
організація і регулювання навчальної діяльності учнів classroom monitoring
основна частина уроку body of the lesson
оцінка mark / grade
парна робота pair work
педагогічне спілкування classroom interaction
перевірка checking, check
підсумки уроку summing up
план уроку lesson plan
планування поурочне lesson planning
планування тематичне perspective / unit planning

погана поведінка учня disruptive / unacceptable student behaviour
введення / презентація нового матеріалу presentation
практика в усному мовленні fluency based activities / free practice
робота у ланцюжку chain drill / work
роздавальний матеріал handouts
розподіл часу classroom dynamics timing
розташування парт у класі seating arrangement
самоаналіз self-evaluation, self-reflection
самоконтроль self-assessment
самостійна робота independent learning
співвідношення рідної та ІМ code switching
сприятливий психологічний клімат positive classroom climate / rapport
тип навчальної взаємодії type of classroom interaction (T-P; T-CI etc.)
тип / модель уроку lesson type
фронтальна робота plenary / whole class work
хід уроку procedure(s)
цілі goals / aims
час, що відводиться мовленню вчителя / учня teacher / student talking time

ВРАЗКИ НАПИСАННЯ АНОТАЦІЇ

Зайцева І. В. Формування у майбутніх філологів компетентності в англійському діалогічному мовленні на засадах проблемних ситуацій.

Дисертацію присвячено вирішенню проблеми формування у майбутніх філологів компетентності в англійському діалогічному мовленні на основі проблемних ситуацій шляхом навчання студентів ведення дискусії-обміну думками.

У роботі розглянуто методичні передумови формування у майбутніх філологів компетентності у діалогічному мовленні на основі проблемних ситуацій, які лягли в основу методики навчання студентів англійського діалогічного мовлення шляхом ведення дискусії-обміну думками англійською мовою; визначено зміст і структуру компетентності в діалогічному мовленні і методичні принципи реалізації потенціалу проблемного навчання; описано характеристики дискусії як різновиду діалогічного спілкування, її лінгвометодичні, психолінгвістичні особливості та структуру; виділено психолінгвістичні, лінгвістичні, методичні та психологічні труднощі навчання діалогічного мовлення.

У межах дослідження укладено номенклатуру проблемних ситуацій і розроблено проблемні завдання для навчання першокурсників ведення дискусії-обміну думками; теоретично обґрунтовано і практично розроблено підсистему вправ для навчання майбутніх філологів ведення дискусії англійською мовою на основі проблемних ситуацій та укладено модель організації навчання на її основі. Експериментально доведено ефективність розробленої методики і визначено її оптимальний варіант. Сформульовано методичні рекомендації щодо організації навчання майбутніх філологів англійської дискусії на засадах проблемних ситуацій.

Ключові слова: діалогічне мовлення, дискусія-обмін думками, проблемні ситуації, майбутні філологи.

Zaitseva I. V. Forming prospective philologists' competence in English language interaction based on problematic situations.

The thesis deals with the problem of forming prospective philologists' competence in the English language interaction based on problematic situations and the ways of teaching students an opinion exchange discussion.

The thesis focuses on researching the methodological prerequisites for the formation of prospective philologists' competence in dialogical speech on the basis of problematic situations emphasizing the methods of teaching students English dialogical speech by conducting an opinion exchange discussion in English. The content, the structure of competence in dialogical speech and methodological principles of the problem-based learning realization have been determined. The characteristics of discussion as a kind of dialogical communication, lingo-methodical and psycholinguistic peculiarities of discussion and its structure have been described. Psycholinguistic, linguistic, methodological and psychological difficulties in teaching dialogical speech have been developed.

The nomenclature of problematic situations and tasks for teaching first-year students discussion has been developed. Both the subsystem of exercises for teaching prospective philologists discussion in English based on problematic situations and the model of learning organization based on the subsystem have been put into practice. The experimental teaching has proved the validity of the suggested methodology; its optimal edition has been substantiated. Methodological recommendations to teachers for organizing prospective philologists' discussion in English in the process of teaching on the basis of problematic situations have been developed.

Keywords: dialogical speech, opinion exchange discussion, problematic situations, future philologists.

(З автореферата дисертації Зайцевої І. В. на тему «Формування у майбутніх філологів компетентності в англійському діалогічному мовленні на засадах проблемних ситуацій»)

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВИКОНАННЯ ТА ЗАХИСТУ ДИПЛОМНИХ РОБІТ СТУДЕНТІВ

№ з/п	Критерії	Макс. кількість балів	Зміст критеріїв оцінювання	Оцінка в балах
1.	Якість наукового апарату дослідження (актуальність теми, її відповідність сучасним вимогам, об'єкт, предмет, мета, завдання, методи дослідження), відповідність темі дослідження, науковість, правильність, логічність викладу.	10	відповідає повністю; відповідає неповністю; відповідає недостатньо; відповідність відсутня; науковий апарат не визначений.	10 8 – 9 6 – 7 1 – 5 0
2.	Аналіз джерел і літератури з теми дослідження, критичне їх осмислення	10	повний, обґрунтований; неповний; недостатньо джерел / літератури, критичний аналіз недостатній; перелік наукових досліджень з теми поданий без відповідного аналізу; аналіз відсутній.	10 8 – 9 6 – 7 1 – 5 0
3.	Повнота, науковий рівень обґрунтування розробок і запропонованих рішень: рівень самостійності роботи; відповідність змісту назві, поставленій меті та завданням; адекватність методики дослідження заявленим завданням; якість інтерпретації результатів дослідження, аргументованість висновків; наявність власних пропозицій і рекомендацій з предмета дослідження.	20	повно та обґрунтовано; недостатньо повно та обґрунтовано; неповно, непослідовно, необґрунтовано; незадовільно; відсутня самостійність (списано) або не відповідає темі.	19 – 20 15 – 18 13 – 14 1 – 12 0
4.	Практична цінність розробок і запропонованих рішень	20	висока практична цінність; практична цінність часткова;	19 – 20 15 – 18

			окремі елементи мають практичну цінність;	13 – 14
			практична цінність не доведена;	1 – 12
			немає практичної цінності.	0
5.	Відповідність дипломної роботи встановленим в Україні вимогам до наукових робіт: грамотність, науковий стиль викладу; відповідність структури, обсягу роботи вимогам, затвердженим певною кафедрою (згідно з рівнями вищої освіти «магістр»), на якій виконується дипломна робота; якість оформлення роботи, якість бібліографічного списку; культура посилань на використані джерела і літературу.	10	повна відповідність, висока якість;	10
			недостатньо повна відповідність, достатня якість;	8 – 9
			неповна відповідність, недостатня якість;	6 – 7
			невідповідність, якість низька, багато мовних помилок;	1 – 5
			якість оформлення незадовільна, робота подана з суттєвими порушеннями встановлених термінів.	0
6.	Змістовність доповіді, презентації та відповідей на запитання голови і членів екзаменаційної комісії та присутніх під час захисту	30	повні, послідовні, логічні, презентація здійснена з використанням мультимедіа;	27 – 30
			недостатньо повні, послідовні, логічні;	23 – 26
			непослідовно та нелогічно побудова доповідь, недостатньо повні й глибокі відповіді на запитання;	18 – 22
			доповідь поверхова, незадовільні відповіді на запитання голови і членів екзаменаційної комісії;	1 – 17
			знання з теми дослідження незадовільні, відповіді на запитання голови і членів екзаменаційної комісії відсутні.	0
	Разом	100		

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Артемчук Г. І. Методика організації науково-дослідної роботи. К. : Форум, 2000. 271 с.
2. Соловей М. І. Методологія та технологія науково-педагогічних досліджень. К. : Ленвіт, 2009. 192 с.
3. Воротіна Л. І. Магістерська робота: методика написання і захисту: Навчальний посібник для освітньо-кваліфікаційного рівня повної вищої освіти «магістр». К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2004. 81 с.
4. Яремчук В. Основи науково-дослідної роботи студентів : навчальний посібник для студентів факультетів гуманітарного профілю. Острогоз : Національний університет “Острозька академія”, 2012. 56 с.

Додаткова

1. Бобир С. Л. Як виконати дипломну та магістерську роботу з методики навчання іноземних мов: Методичні рекомендації для студентів спеціальності „Філологія. Мова і література (англійська)” освітньо-кваліфікаційних рівнів 7.02030302 та 8.02030302. Чернігів : Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, 2012. 64 с.
2. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К. : Ленвіт, 2013. 590 с.
3. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції: Курс лекцій: [навч.-метод. посібник для студ. мовн. спец. осв.-квал. рівня «магістр»] / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. К. : Ленвіт, 2011. 344 с.
4. Написання анотацій та резюме англійською мовою : навчально-методичні матеріали до циклу практичних занять з курсу іноземної мови для аспірантів та пошукувачів. Харк. держ. акад. культури ; розробники : С. В. Частник, О. С. Частник. Х. : ХДАК, 2015. 59 с.
5. Ніколаєва С. Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов (схеми і таблиці): Навчальний посібник. К. : Ленвіт, 2008. 285 с.

6. Організація позааудиторної самостійної роботи студентів магістратури з дисципліни «Методика навчання іноземних мов і перекладу у вищих навчальних закладах»: навч.-метод. Посібник. К. : Вид. центр КНЛУ, 2014. 74 с.

7. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. К. : Знання-Прес, 2002. 295 с.

8. Curriculum for English Language Development in Universities and Institutes: Draft 2. Kyiv, 2002. 245 p.

9. Curriculum für den sprachpraktischen Deutschunterricht an pädagogischen Fakultäten der Universitäten und pädagogischen Hochschulen. Уклад. Бориско Н.Ф., Гутник В.М., Кліментьєва М.В. та інш. К. : Вид. центр КНЛУ, 2004. 256 с.